

Sygn. akt: I Ns 313/21

POSTANOWIENIE

Dnia 4 października 2022 r.

Sąd Rejonowy w Chełmnie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	sędzia Monika Mleczko-Pawlikowska
-----------------	-----------------------------------

Protokolant:	starszy sekretarz sądowy Barbara Urtnowska
--------------	--

po rozpoznaniu w dniu 4 października 2022 r. w Chełmnie

na rozprawie

sprawy z wniosku małoletnich L. R. i K. R. (1) reprezentowanych przez przedstawicielkę ustawową – matkę A. R.

z udziałem P. 1 Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego z siedzibą w K.

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po W. S. (1)

postanawia:

1. Oddalić wniosek,
2. Ustalić, że koszty postępowania ponoszą wnioskodawcy oraz uczestnik postępowania, każdy zgodnie ze swoim udziałem w sprawie.

Sędzia

Monika Mleczko-Pawlikowska

Sygn. akt I Ns 313/21

UZASADNIENIE

W dniu 4 października 2021r. małoletni wnioskodawcy K. R. (1) i L. R. reprezentowani przez przedstawicielkę ustawową A. R., wnieśli o uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po W. S. (1) – pradiadku małoletnich, zmarłym dnia 15.03.2020r.

Jak wynika z uzasadnienia wniosku, przedstawicielka ustawowa małoletnich wnioskodawców o śmierci spadkodawcy dowiedziała się w dniu 16 marca 2020r. Nie złożyła oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletnich z powodu pandemii (...) i braku dostatecznej wiedzy odnośnie odrzucenia spadku po zmarłym przez jej dzieci. Ponadto nie miała konkretnych dowodów na sumę długów zmarłego.

Postanowieniem z dnia 4 lipca 2022r. wezwano do udziału w sprawie w charakterze uczestnika postępowania P. 1 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty z siedzibą w K..

Sąd ustalił, co następuje.

W. S. (1) zmarł w dniu 15 marca 2020r. w C.. Jego ostatnim miejscem zwykłego pobytu było N.. Dzieci wnuczki spadkodawcy – A. R.: K. S. urodził się w dniu (...), a L. R. w dniu 3 kwietnia 2015r., a więc przed śmiercią spadkodawcy.

/dowody: odpis skrócony aktu zgonu k. 2, odpisy skrócone aktu urodzenia k. 3-4 /

Postanowieniem z dnia 10 listopada 2021r., które uprawomocniło się w dniu 25 listopada 2021r. Sąd Rejonowy w Chełmnie Wydział III Rodzinny i Nieletnich zezwolił A. R. i K. R. (2) – przedstawicielom ustawowym małoletnich L. i K. R. (1) na odrzucenie w imieniu małoletnich spadku po W. S. (1).

/dowód: odpis postanowienia k. 6/

A. R. odrzuciła spadek po swoim dziadku W. S. (1) we wrześniu 2020r. Wiedziała, iż dziadek zawierał umowy pożyczek tzw. chwilówek. Żalił się, że nie ma na opał, na leki. Matka małoletnich nie wiedziała w jakiej wysokości są te długi i w jakim banku. Nie wiedziała, że jej dzieci również będą powołane do spadku. Od notariusza usłyszała, iż żeby odrzucić spadek w imieniu dzieci musi mieć dokumenty, że istnieją długi po dziadku. Matka małoletnich przestraszyła się, że ma chodzić po bankach, a nie wiedziała, gdzie ma uzyskać taką informację i „dała sobie z tym spokój”.

/dowód: przesłuchanie przedstawicielki ustawowej małoletnich wnioskodawców k. 26v./

Przed tutejszym Sądem toczy się sprawa o stwierdzenie nabycia spadku po W. S. (1).

/okoliczność bezsporna/

Sąd zważył, co następuje.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o przedłożone dokumenty i przesłuchanie za małoletnich wnioskodawców ich przedstawicielki ustawowej matki.

Generalnie za wiarygodne uznano wyjaśnienia przedstawicielki ustawowej małoletnich wnioskodawców, gdyż były spójne, jasne i szczerze.

Za wiarygodne uznano zgromadzone w sprawie dokumenty, gdyż ich prawdziwość nie została zakwestionowana przez strony, a i Sąd nie znalazł podstaw do kwestionowania ich prawdziwości.

Zgodnie z art. 1015§ 1 kc, oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. Co do zasady oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może bowiem skutecznie złożyć jedynie osoba, której przysługuje pełna zdolność do czynności prawnych. Ponieważ małoletni nie posiada zdolności prawnej, oświadczenie takie może w jego imieniu złożyć przedstawiciel ustawowy lub opiekun prawny. Termin do złożenia oświadczenia biegnie od dnia, w którym przedstawiciel ustawowy lub opiekun prawny dowiedział się o tytule powołania małoletniego do spadku. Złożenie takiego oświadczenia wymaga uzyskania zezwolenia sądu opiekuńczego, wydanego po przeprowadzeniu stosownego postępowania, które niejednokrotnie może zakończyć się po upływie zawitego terminu określonego w art. 1015§ 1 kc.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że skoro termin ten jest terminem zawitym, to nie istnieje możliwość jego przedłużenia (zob. postanowienia z dnia 25 maja 2012 r., I CSK 414/11; z dnia 13 grudnia 2012 r., (...) 18/12; z dnia 25 lutego 2015 r., IV CSK 304/14). W postanowieniu z dnia 20 listopada 2013 r., I CSK 329/13 (OSNC 2014, nr 9, poz. 93, Biul. SN 2014, nr 3, poz. 10, Mon. Prawn. 2014, nr 20, s. 1086-1087). Sąd Najwyższy rozważając wpływ postępowania o zezwolenie na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku przez małoletniego, wskazał, że termin do

złożenia takiego oświadczenia nie biegnie do czasu uprawomocnienia się postanowienia sądu opiekuńczego. Skoro bowiem ustawa wymaga przeprowadzenia określonego postępowania poprzedzającego udzielenie zezwolenia, a czas trwania tego postępowania może w niektórych wypadkach uniemożliwić dotrzymanie terminu, to czas ten należy uwzględnić przy ocenie spełnienia przesłanek z art. 1015§ 1 kc. Dlatego też uznać należało, tak jak przyjął to też Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 24 września 2015r. sygn. akt V CSK 686/14, że złożenie wniosku o zezwolenie na odrzucenie spadku w imieniu małoletniego powoduje zawieszenie na czas trwania postępowania, biegu terminu określonego w tym przepisie.

W niniejszej sprawie matka małoletnich złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku po swoim dziadku we wrześniu 2020r. Zatem wówczas rozpoczął się bieg termin sześciu miesięcy do odrzucenia spadku w imieniu jej małoletnich dzieci, który skończył się w miesiącu marcu 2021r. Wniosek o uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletnich, matka małoletnich złożyła w dniu 4 października 2022r., a po jego złożeniu w dniu 25 listopada 2021r. uprawomocniło się postanowienie Sądu Rejonowego w Chełmnie z dnia 10 listopada 2021r., mocą którego Sąd zezwolił A. R. i K. R. (2) – przedstawicielom ustawowym małoletnich L. i K. R. (1) na odrzucenie w imieniu małoletnich spadku po W. S. (1). Zatem z tego wynika, iż wniosek do Sądu rodzinnego matka małoletnich złożyła już po upływie 6 miesięcznego terminu do złożenia oświadczenia w imieniu małoletnich. Matka małoletnich przekroczenie terminu uzasadniała panującą epidemią (...) (która trwała we wrześniu 2020r., ale ograniczenia życia codziennego nie były już tak mocno utrzymane). W zasadzie przedstawicielka ustawowa małoletnich nie powoływała się na żaden istotny błąd co do niezłożenia w terminie oświadczenia w imieniu małoletnich, poza błędem co do tego, że jej dzieci będą powołane do dziedziczenia po dziadku oraz, że musi wykazać dokumentami istnienie długów, w tym ich wysokość, aby małoletni mogli odrzucić spadek.

W myśl art. 1019§ 1 kc jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli z następującymi zmianami:

- 1) uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem;
- 2) spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca.

§ 2 i 3 wskazanego artykułu stanowi zaś, iż spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może w powyższy sposób uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzenia przez sąd.

Oświadczenie dotyczące spadkobrania jest jednostronną czynnością prawną, do której mają zastosowanie przepisy ogólne o wadach oświadczenia woli dotyczące błędu lub groźby (art. 84 i 87 kc, ze zmianami wynikającymi z art. 1019 kc). Spadkobierca może uchylić się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, jeżeli takie zachowanie było konsekwencją błędu prawnie istotnego co do przedmiotu spadku, a do uchylenia się dojdzie przed sądem, który dokonuje jego zatwierdzenia i jednocześnie złoży oświadczenie, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca. Oświadczenie o uchyleniu się od tych negatywnych skutków powinno być złożone, zgodnie z art. 88§ 2 kc przed upływem roku od wykrycia błędu. Sąd dokonuje kontroli dopuszczalności uchylenia się od skutków oświadczenia woli, jak i niezłożenia wymaganego oświadczenia, pod kątem spełnienia ustawowych przesłanek. Powołanie się przez spadkobiercę, zgodnie z na działanie pod wpływem błędu wymaga wykazania, że błąd był istotny, dotyczył czynności prawnej i znajduje usprawiedliwienie w okolicznościach sprawy.

Błąd co do treści czynności prawnej może dotyczyć: osoby spadkodawcy, tytułu powołania do dziedziczenia i przedmiotu spadku. Ponadto wyróżnia się również błąd co do prawa.

Zarówno w orzecznictwie Sądu Najwyższego jak i doktrynie (zob. komentarz do kodeksu cywilnego art. 1019 kc. Pod red. Osajda 2015, wyd. 13/W. Borysiak, system Legalis) dopuszcza się uznanie za błąd prawnie istotny błąd co do prawa, jednakże może być uwzględniony jedynie wtedy, gdy nie tylko dotyczył treści oświadczenia woli i był istotny, lecz gdy ponadto był usprawiedliwiony okolicznościami (tak. wyrok Sądu Najwyższego z dnia z dnia 12.10.2000 r.,

IV CKN 144/00, OSN 2001, Nr 4, poz. 60). Pogląd taki, na tle art. 1019 kc, przyjęto także w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 29.11.2012 r., (II CSK 171/12, system L.). Przy czym wyróżnia się dwie sytuacje. Pierwszą, gdy spadkobierca nie zdaje sobie sprawy z tego, że upływ terminu 6-miesięcznego powoduje przyjęcie przez niego spadku z nieograniczoną odpowiedzialnością za długi spadkowe (wiedza o treści art. 1015§ 2 kc określona jako błąd co do konsekwencji prawnych). Natomiast druga sytuacja, gdy spadkobierca pozostaje w mylnym przekonaniu nie co do samego skutku fikcji prostego przyjęcia spadku, ale innych skutków wynikających z przepisów prawnych (błąd co do prawa sensu stricto). W pierwszej sytuacji sporne jest, czy spadkobierca może się uchylić od skutków niezłożenia w terminie żadnego oświadczenia. Natomiast w drugiej sytuacji można wyjątkowo dopuścić możliwość powołania się przez spadkobiercę na błąd co do prawa.

W doktrynie i orzecznictwie jako przykłady na możliwość uchylenia się od skutków prawnych na skutek błędu co do prawa wskazuje się sytuację, w której spadkobierca nie składa oświadczenia woli o przyjęciu spadku pozostając w błędzie wynikającym z niezajomości przepisów o formie testamentu w wypadku oczywistej jego nieważności, np. jeżeli spadkodawca spisał go na komputerze i tylko podpisał ręcznie (por. J. Pietrzykowski, Glosa do postanowienia SW w Poznaniu z 27.6.1967 r., III Cr 990/67, OSPiKA 1969, Nr 4, poz. 96, s. 192 oraz A. Szpunar, Wady, s. 29–30). Także na sytuację niezłożenia przez spadkobiercę w przewidzianym terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po spadkodawcy, który przed laty porzucił rodzinę, wobec czego spadkobierca był przekonany, że postępowanie to zerwało wszystkie więzy łączące go ze spadkodawcą i jego sprawami. Natomiast wątpliwe jest zastosowanie konstrukcji błędu co do prawa w sytuacji, w której przedstawiciel ustawowy spadkobiercy wystąpił do sądu opiekuńczego o zezwolenie na odrzucenie lub przyjęcie spadku wprost w imieniu małoletniego, lecz po uzyskaniu takiego zezwolenia nie złożył już w terminie żadnego oświadczenia co do przyjęcia lub odrzucenia spadku będąc przekonanym, że czynność taka wobec udzielonego już zezwolenia sądu jest zbędna. W takiej sytuacji względem spadkobiercy znajdzie zastosowanie art. 1015§ 2 kc, gdyż uzyskanie zezwolenia na dokonanie czynności nie oznacza jeszcze dokonania tej czynności (zob. też A. A.M. Szymańska, Termin, s. 274 oraz komentarz do art. 1012 KC, pkt C.II).

W ocenie Sądu w niniejszej sprawie, przedstawicielka ustawowa małoletnich wnioskodawców nie wykazała, iż niezłożenie w imieniu małoletnich oświadczenia o odrzuceniu spadku, było wynikiem jakiegokolwiek błędu prawnie istotnego tj. co do przedmiotu spadku, co do treści czynności prawnej lub co do prawa. Niezłożenie przez nią oświadczenia w terminie, wynikało z niedbalstwa, z niezachowania należytej staranności w dbaniu o interesy małoletnich, co wynikało z jej zeznań złożonych na rozprawie. Matka małoletnich powoływała się na niezajomość przepisów, mylne przekonanie o konieczności wykazania istnienia długów i ich wysokości o czym rzekomo pouczył ją notariusz, a które to zeznania w tej części były mało logiczne. Nielogicznym było, iż matka małoletnich w terminie, w swoim imieniu złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku tylko na podstawie ogólnej wiedzy o możliwości istnienia długów po dziadku, a już w imieniu dzieci na tej samej podstawie tego nie zrobiła. Nie podjęła trudu udania się do Sądu i złożenia wniosku do Sądu rodzinnego, gdzie zapewne dowiedziałaby się czy te okoliczności są wystarczające czy nie do złożenia wniosku w imieniu małoletnich. Nie zasięgnęła również porady prawnej w tym zakresie (co w dzisiejszych czasach nie jest trudne, istnieją szerokie możliwości uzyskania porad prawnych, czy ogólnych informacji nawet poprzez wspinanie zapytania w wyszukiwarce google). Również pandemia covid, która wprawdzie po wrześniu 2021r. panowała i nadal panuje, nie jest podstawą do zatwierdzenia uchylenia się przez matkę małoletnich od niezłożenia w terminie oświadczenia w imieniu małoletnich. W okresie od września 2020r. do marca 2021r. zniesiono większość obostrzeń i zarówno dostęp do Sądu jak i do notariuszy czy porad prawnych, nie był tak ograniczony jak miało to miejsce w początkowym jej okresie tj. od marca do maja 2020r.

Reasumując, jak już powyżej wskazano, uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia spadkowego, może nastąpić jedynie w dwóch przypadkach: pod wpływem błędu lub pod wpływem groźby. Nie stanowi błędu prawnie istotnego niezajomość prawa. W konsekwencji względem małoletnich spadkobierców znajdzie zastosowanie art. 1051§ 2 kc, to jest przyjęcie spadku przez małoletniego z dobrodziejstwem inwentarza.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd uznał, iż brak było podstaw do zatwierdzenia uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie przez matkę małoletnich wnioskodawców oświadczenia o odrzuceniu spadku w

imieniu małoletnich po W. S. (2), o czym orzeczono na postawie art. 1019§ 3 kc a contrario jak w punkcie 1 sentencji postanowienia.

O kosztach postępowania orzeczono jak w punkcie 2 sentencji postanowienia na postawie art. 520 § 1 kpc, zgodnie z którym każdy uczestnik ponosi koszty związane ze swym udziałem w sprawie. Sąd nie dostrzegł podstaw do odstąpienia od ogólnej zasady postępowania nieprocesowego przewidującej ponoszenie przez każdego z uczestników kosztów postępowania związanych ze swoim udziałem w sprawie. W postępowaniu nieprocesowym nie ma dwóch przeciwstawnych sobie stron, dlatego też nie można mówić o przegrywającym, który powinien zwrócić koszty postępowania wygrywającemu (art. 98 § 1). Przeciwnie, z treści całego art. 520 kpc wynika, że ustawodawca zakłada, że w zasadzie uczestnicy postępowania są w tym samym stopniu zainteresowani jego wynikiem, a orzeczenie sądu udziela ochrony prawnej każdemu uczestnikowi. Dlatego ten, kto poniósł koszty sądowe lub koszty zastępstwa procesowego nie uzyskuje zwrotu wydanych kwot od innego uczestnika, ale i nie jest obowiązany do zwracania kosztów poniesionych przez innego uczestnika.

Sędzia

Monika Mleczko - Pawlikowska

ZARZĄDZENIE

1. odnotować i zakreślić w kontrolce uzasadnień,
2. odnotować w C., iż uczestnik jest reprezentowany przez dwóch pełnomocników tj. radcę prawną M. J. i adw. K. H. i udzielić im dostępu do sprawy w Portalu Informacyjnym, ustalając wcześniej czy mają dostęp do PI tut. Sądu.
3. odpis postanowienia wraz z uzasadnieniem doręczyć pełn. uczestnika adw. K. H. za pośrednictwem PI tut. Sądu.
4. przedłożyć z apelacją lub za 20 dni.

C., dnia 24.10.2022r.

Sędzia

Monika Mleczko - Pawlikowska